

ומסבירה הגמרא, מה היתה ההוה אמינא של רב חסדא, להשוות בין גזירה דרבנן לדין דאורייתא:

ודקארי לה, כשהקשה רב חסדא קושיה זו — מאי קארי לה, מהו הקשה!?

קסבר רב חסדא: כל דתקון רבנן — כעין דאורייתא תקון. ואם הדין הוא כדברי רב, שצרת זונה אינה מתייבמת ואינה נחלצת, היינו אוסרים צרת סוטה באשה שהלך בעלה למדינת הים, מלהתייבם.

מתיב רב אשי: מי שקינא לה בעלה שלא תסתר עם איש מסויים, ובכל זאת נכנסה עמו לסתר, ושהתה עמו כדי טומאה —

הרי היא אסורה לביתה, לבעלה, כדין "סוטה", עד שתבדק על ידי שתיית המים המאררים.

ואם היתה נשואה לכהן, היא אסורה לאכול בתרומה.

ואם מת ונופלת לפני אחיו ליבוים, הרי היא חולצת ולא מתייבמת!

יא-ב

רבי שמעון אומר: רק על בעלה אסרו חכמים שתשוב אליו אחר שנישאה [אם כי בהיתר] לאדם אחר, אבל על היבם לא גזרו.

ולכן, אם מת בעלה הראשון לאחר שחזר, והיתה לו אשה נוספת, הרי ביאתה או חליצתה [של האשה שנישאה לזר ונאסרה לבעל], מאחיו של הבעל הראשון — פוטרת צרתה!

ואפילו חכמים שנחלקו על רבי שמעון, לא נחלקו אלא עליה עצמה, שאינה מתייבמת, אבל צרתה מתייבמת לדברי כולם!

ומוכח שצרת זונה מותרת ליבוים, כי אם אינה נופלת כלל ליבוים, כיצד ביאתה של הזונה "פוטרת" צרתה?

אמר לך רב: אמינא לך אנא סוטה דאורייתא, שטומאה כתיב בה כעריות מן התורה, שהיא וצרתה פטורות מן החליצה ומן היבוים.

ואילו את, אמרת, אתה מקשה לי מסוטה דרבנן, שגזרו חכמים שתצא מזה ומזה, כדי שתדייק במציאת עדים הגונים, ופשיטא שהיא בת חליצה ויבוים מן התורה!?

יש שתירצו שרב חולק על רב יוסף, וסובר שהפסוק "ויצאה מביתו, והלכה והיתה לאיש אחר", לאחר ולא ליבם, מלמד שהיא אינה זקוקה כלל ליבם. ואין להשוות בין זה שסוטה צריכה גט לבין זה שיבמה צריכה חליצה, כי קידושיה של סוטה אינם יכולים להפקע בגלל מעשה הזנות. מה שאין כן בנפילה ליבוים, שאפשר לומר ש"והיתה לאיש אחר" מלמד שאין הסוטה נופלת כלל לפני היבם (עין רמב"ן).

אך הרא"ה פירש [הובא בריטב"א כאן] שלפי

החליצה ומן היבוים, כיון שטומאה כתיב בה כעריות.

ובדין היה להשמיענו שהיא עצמה אינה חולצת ואינה מתייבמת, כערוה, אלא נקט רב צרת סוטה ובכך השמיע גם את דין הסוטה עצמה.

אך הקשו הראשונים, שבמסכת סוטה אומר רב יוסף שסוטה צריכה חליצה, כי אם היה הבעל קיים היא היתה צריכה ממנו גט, אם כן, כשמת, צריכה חליצה, ואינה יוצאת בלא כלום.

ולדברי רב, בכל מקום שנכתבה בו "טומאה", הרי הוא כדין עריות, והיה צריך להיות שהיא וצרתה תהיינה פטורות מן החליצה ומן היבום.

והראיה לכך מהא דתניא:

מי שגירש את אשתו, והלכה ונהייתה אשתו של איש אחר, אסורה היא לחזור אליו לאחר שתצא מבעלה השני, שנאמר [דברים כד]:

א. כי יקח איש אשה... ואם לא תמצא חן בעיניו, וכתב לה ספר כריתות, וונתן בידה, ושלחה מביתו.

ב. ויצאה מביתו, והלכה והיתה לאיש אחר.

ג. ושנאה האיש האחרון, וכתב לה ספר כריתות, ונתן בידה, ושלחה מביתו. או כי ימות האיש האחרון אשר לקחה לו לאשה.

ואילו לפי רב אין היא צריכה חליצה, שהרי היא אסורה מן התורה לבעלה מספק שמא זינתה, ובזונה נאמר דין טומאה כמו בעריות.

אמר לך רב: **אמינא לך אנא**, אני אמרתי לך את הדין **בסוטה**, שהיא זונה ודאי, שהיא אינה חולצת ואינה מתייבמת, משום שנאמר בה טומאה כבעריות.

ואמרת לי את, ואילו אתה מקשה לי מהדין של **סוטה ספק**, שהיות ואין ודאות שנבעלה, אין היא "טמאה" כערוה, ולכן אין היא פטורה מן החליצה! (1)

ומקשה הגמרא על חילוקו של רב:

ומאי שנא סוטה ודאי, שלדברי רב היא כמו ערוה, ופטורה מן החליצה ומן היבום, **משום דכתיב בה "טומאה"** כמו בעריות. ולכן דינה כערוה.

הרי "**סוטה ספק**", **נמי** — "**טומאה כתיבא בה**! וכפי שתבאר הגמרא מיד.

להחמיר עליה ולא להקל, ולכן היא אסורה ביבום אך חייבת חליצה.

הרמב"ם והמאירי סוברים, שצרת סוטה ספק מותרת אף להתייבם, כי רק בסוטה ודאי נאמר דין טומאה כעריות, אך סוטה ספק אינה נחשבת אפילו כספק ערוה, כי מעיקר הדין צריך להעמידה על חזקת כשרות שלא זינתה, ורק במקום שחידשה תורה להחמיר בה כאילו זינתה יש להחשיבה כזונה.

אך לגבי יבום, שלא גילתה התורה שסוטה ספק אינה מתייבמת, הרי גם אם אותה עצמה אסרנו ליבום מצד קל וחומר, אין צרתה נחשבת כצרת ספק ערוה, והרי היא מותרת ביבום [וכן כתב הרא"ש שאין היא ספק ערוה].

רב סוטה וצרתה חולצות. והלימוד שטומאה כתיב בה כעריות בא ללמד שצרתה כמותה, אך לא לפוטרה לגמרי.

1. רב מחלק בין סוטה ודאי לסוטה ספק.

ואף על פי שבפרשת סוטה חידשה התורה שספק סוטה דינו כודאי סוטה, שהרי קראה התורה לסוטה ספק "והיא נטמאה" — אין הטומאה אמורה בסוטה, אלא בזנות, שהזנות היא הטומאה.

ואם אכן לא זינתה אין היא עצמה נקראת טמאה, ולא נכתבה הטומאה אלא במי שודאי זינתה [עיין תוס' וברא"ש, רשב"א וריטב"א ומאירי].

ולא עשה בה הכתוב ספק כודאי אלא

ורק אם נבעלה לבעל השני אפשר לקרות בה "אחרי אשר הוטמאה".

חכמים אומרים: אחת זו ואחת זו, בין נישאה ובין התארסה, אסורה לחזור לבעלה. היות ונאמר בפסוק "והיתה לאיש אחר", ו"הויה" לאיש משמעותה קידושין בלבד, אפילו אם לא היו עדיין נישואין.

אלא, מה אני מקיים "אחרי אשר הוטמאה"?

והרי ארוסה, שלא נבעלה על ידי הבעל שני, אין אני יכול לקרות בה "אחרי אשר הוטמאה", ובכל זאת היא אסורה לחזור לבעלה, לפי חכמים!

אלא, לדעת חכמים, המילים "אחרי אשר

ד. לא יוכל בעלה הראשון, אשר שלחה, לשוב לקחתה לאשה, אחר אשר הוטמאה.

כי תועבה היא לפני ה'!

רבי יוסי בן כיפר אומר משום רבי אלעזר: המחזיר גרושתו —

אם מחזירה מן הנישואין, שכבר נישאת הגרושה לאדם אחר — אסורה היא לחזור אליו. (2)

אבל אם מחזירה מן האירוסין, שרק התארסה לבעל אחר, אך עדיין לא נישאה לו ולא נבעלה לו, וגירשה בעלה השני או שמת — מותרת היא לחזור לבעלה הראשון.

משום שנאמר: "אחרי אשר הוטמאה"!

שתיפטר אפילו מהחליצה, אלא היא חולצת, הרי אף במחזיר גרושתו, היא עצמה צריכה חליצה. [הרמב"ן, הרשב"א והריטב"א, וכן כתב המהרש"א בדעת רש"י ד"ה פסולה].

ואילו לדעת חכמים, מסתפק רב יהודה, האם נעקר לגמרי לשון טומאה מפרשת מחזיר גרושתו, או שהיות ואין מקרא יוצא מידי פשוטו יש גם במחזיר גרושתו דין טומאה, ולכן צרתה אינה מתייבמת.

ואין אומרים בענין הלאו של מחזיר גרושתו שיבוא עשה של יבום וידחה לא תעשה, היות ולשון טומאה האמור בה מלמד שאינה מתייבמת, ולכן אם עבר היבם ובא עליה היא אינה נקנית לו, ואף אינה נפטרת בלי שיחלוץ לה [עיי' בעמודי אור סימן צ"ז ובשער המלך פרק ו' מהלכות יבום, ובחזון איש קל — ד].

וגם אם נאמר שאין במחזיר גרושתו לשון טומאה, די בלימוד של קל וחומר [אם בבעלה, המותר לה, נאסרה, ביבם, האסור לה, לא כל שכן שנאסרת], כדי שלא תהיה בה מצות יבום,

2. אשה שגרשה בעלה, ונשאה לאחר, והחזירה בעלה באיסור, היא אסורה להתייבם.

וטעם האיסור תלוי במחלוקת חכמים ורבי יוסי בן כיפר.

לדעת רבי יוסי בן כיפר הפסוק "אחרי אשר הוטמאה" מדבר במחזיר גרושתו, וכיון שכתוב בה "טומאה" הרי דינה כערוה.

ונחלקו האחרונים בדעתו, האם הוא פוטר גם מחליצה, כערוה ממש, או רק אסרה ליבום.

לדעת התוס' ותוס' הרא"ש כאן היא פטורה אף מן החליצה, וכמו שהם סוברים בסוטה, שפטורה אף מחליצה.

ואף על פי שהטומאה נאמרה לגבי הבעל, יש לנו ללמוד בקל וחומר שהיא אסורה ליבם באותה חומרה שהיא אסורה לבעל. דהיינו, שאיסור זה מהווה "טומאה" לגבי היבם, ולכן יש לה דין של "ערוה" בנוגע ליבום.

אך לדעת הסוברים שלשון טומאה האמור בסוטה נותן לה רק דין ערוה לאסור צרתה כמותה, אך אין היא נחשבת בעצמה כערוה עד

ומשנין: **מאי**, מה היא כונת הברייתא האומרת "לרבות סוטה שנפתרה" – לרבות סוטה שנבעלה! שבה נאמרה טומאה, ובה אכן אמר רב את דינו, שהיא פטורה מן החליצה ומן היבום.

ואמאי קרי ליה התנא בברייתא "נפתרה"? והרי הוא מדבר דוקא באשה שנבעלה! – היות ו"לישנא מעליא" נקט התנא. שלשון שכזו היא מעולה, בנקיונה.

ותמהינן: כיצד יכול אתה לומר שהתנא בא ללמד, שזונה ודאית אשר נבעלה תחת בעלה, אסורה לבעלה מחמת המילים "אחרי אשר הוטמאה", האמורים בפרשת מחזיר גרושתו, וכיון שאינם "ענין" שם, הם באים ללמד על סוטה שנבעלה.

והרי אשה אשר נבעלה תחת בעלה – "טומאה" בהדיא, במפורש כתיב בה!

הוטמאה" אינם אמורים לענין מחזיר גרושתו, אלא הם נכתבו לענין טומאת אשה שלא יצאה כלל מתחת בעלה, והם באים לרבות את הסוטה שנפתרה עם אדם זר, שתהיה אסורה לבעלה באיסור לאו! (3)

והיינו, שיהיה דין אשה סוטה שנסתרה עם אדם זר, הנקראת "סוטה ספק", כדין אשה זונה, שנבעלה בודאי לאדם זר, ותהיה אסורה באיסור לאו לבעלה.

ואם כן, תיקשי מדברי רבנן לרב.

כיון שמצינו שלפיהם גם בסוטה ספק אני קורא בה לשון "טומאה". והרי לפי רב כל מקום שנאמר בו טומאה דינו הוא כבמקום ערוה, ותהא פטורה היא וצרתה מן החליצה ומן היבום, כדין ערוה.

ואילו המשנה בתחילת מסכת סוטה [לעיל] אומרת שסוטה ספק חולצת!?

שהיא סוטה שנסתרה, הרי הוא לוקה, וכן היא דעת הרשב"א.

אולם התוס' במסכת סוטה כח א כתבו שאינו לוקה. וכן דעת הרמב"ם בפרק יא מהלכות גירושין הלכה יד.

וביאר הגר"ח שמחלוקתם היא במהות הדין שעשה הכתוב ספק כודאי בסוטה.

לדעת התוס' כאן הוראת התורה שספק כודאי בסוטה, משמעותה היא שיש לנו לנהוג בכל עניינה כאילו ודאי זינתה, ולכן בעלה לוקה עליה.

ואילו התוס' במסכת סוטה, וכן הרמב"ם, סוברים שלא הוכרע הספק, ועדיין יש לנהוג בכל עניינה כאילו היא ספק. אלא שחידשה התורה איסור חדש של "סוטה", שאם קינא לה בעלה ונסתרה היא אסורה לו באיסור חדש של

שהרי זה כאילו נכתב במפורש שאין בה מצות יבום [עיי' קובץ הערות ד"י].

אך הרמב"ן והריטב"א הביאו שיש דעה הסוברת שמן התורה היא ראויה ליבום, כדין חייבי לאוין, שבא עשה של יבום ודוחה את הלאו, ורק מדרבנן אסורה, גזירה משום הביאה השניה, שאסורה בחייבי לאוין, כי בביאה שניה אין מצות עשה שתדחה את הלאו.

3. לרבות סוטה שנסתרה.

ומבאר הריטב"א שהכתוב אומר שני דברים: האחד, שאם גירשה בעלה ונשאת לאחר, לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה.

והשני, לא יוכל בעלה להשאר עמה אחרי שנבעלה תחתיו לאדם זר.

שיטת התוס' היא, שאם בא הבעל על אשתו

לפי שנאמר בפרשת סוטה, בענין אשה שזינתה ודאי תחת בעלה [במדבר ה]:

"ונסתרה — והיא נטמאה"!

ואם כן, אי אפשר לומר שהמילים "אחרי אשר הוטמאה" באים לענין סוטה שנבעלה.

ובהכרח, שהם באים לומר לענין סוטה שנסתרה, שגם בה יש ענין של טומאה. ואם כן, תיקשי לרב, שהיות ונאמר בסוטה ספק לשון טומאה, היא צריכה להיות כערוה שאינה חולצת. ואילו המשנה בתחילת מסכת סוטה אומרת שסוטה ספק חייבת חליצה!?

ומשנינן: לעולם המילים "אחרי אשר הוטמאה" אכן מדברים בסוטה שנבעלה, ובאו כדי למוקם עלה בלאו, בנוסף לאיסור עשה.

שהרי לשון טומאה האמור בפרשת נשא, בענין סוטה שנבעלה, הוא רק "והיא נטמאה", שמשמעותו איסור עשה, ואינו לאו. ולכן בא הכתוב "אחרי אשר הוטמאה", האמור בתוך פרשת הלאו של מחזיר גרושתו, ללמד על איסור לאו בסוטה שנבעלה, שאסורה באיסור לאו לבעלה.

ואילו רבי יוסי בן כיפר, החולק על חכמים, וסובר ש"אשר לא הוטמאה" בא ללמד שאסור להחזיר גרושתו רק אם נישאת ונבעלת, ולא אם התארסה ולא נבעלה. ולדבריו כל הפרשה עוסקת רק בענין מחזיר גרושתו, ולשיטתו — לאו בסוטה, לית ליה.

ואפילו זנאי זנתה תחת בעלה בודאי — נמי אין בה לאו.

מאי טעמא? דהיינו, מנין לו לדרוש כך, ולא להעמיד את הפסוק כחכמים, לענין איסור לאו בזונה שנבעלה תחת בעלה!?

ומבאר הגמרא את טעמו:

אין פרשה זו עוסקת באשה המזנה תחת בעלה, היות ו"הויה" ו"אישות" כתיב בה בפרשה זו!

והיינו, האשה הזאת, שאוסר אותה הכתוב לבעלה בפרשת מחזיר גרושתו, נאמר בה "והיתה לאיש אחר", וכן נאמר בה "או כי ימות האיש האחרון אשר לקחה לו לאשה".

ומשמע, שרק מכח היותה לאשה לבעל האחר על ידי קידושין ואישות, אחרי שבעלה הראשון גירש אותה, רק משום כך היא נאסרת לבעלה הראשון, ולא כאשר היא מזנה תחתיו של הבעל הראשון.

ועתה מביאה הגמרא את ספיקו של רב יהודה, מהו דינה של צרת "מחזיר גרושתו".

[ואילו הדין של מחזיר גרושתו עצמה מתבאר בהערה].

וספק זה מביאה הגמרא בשתי לשונות שונות:

הלשון הראשונה:

בעא מיניה רב יהודה מרב ששת: המחזיר גרושתו משניסת, ומת —

צרתה — מהו דינה? (4)

4. לפי השיטות שצרת מחזיר גרושתו אסורה רק

"סוטה", וכן אסורה בתרומה מדין זה. ואיסור זה נאמר בלשון איסור עשה, "ונטמאה", ואינו

בפרשת מחזיר גרושתו [”אחרי אשר הוטמאה”] אינה ענין למחזיר גרושתו. שהרי לדעתם היא אסורה לחזור לבעלה משעה שנתקדשה לבעל האחר, אף על פי שלא נבעלה תחתיו, ואין אני יכול לקרות בה ”אחרי אשר הוטמאה”. אלא בענין סוטה המזנה תחת בעלה הוא דכתיב ”טומאה”.

בכל זאת, הרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו, והרי המקרא הזה מדבר במחזיר גרושתו בין מהאירוסין ובין מן הנישואין. ואם החזירה מן הנישואין יכולים לקרוא בה ”אחרי אשר הוטמאה”.

או דלמא, כיון דאיעקר, שנעקר לשון הטומאה האמור בפסוק, ממחזיר גרושתו לסוטה [כיון שלא יתכן לשון טומאה במחזיר גרושתו מן האירוסין, שהרי לא נבעלה לשני] — איעקר לגמרי!

וכיון שאין לשון טומאה אמור כלל במחזיר גרושתו, אין צרתה של מחזיר גרושתו נחשבת לצרת ערוה.

איכא דאמרי, שהבעיה היא אחרת:

אליבא דרבנן לא תיבעי לך. כי כיון דאיתעקר לשון טומאה ממחזיר גרושתו [לפי שאינו שייך במחזיר גרושתו מהאירוסין] — איעקר לגמרי. וכיון שאין במחזיר גרושתו לשון של טומאה, אין צרתה כמותה.

כי תיבעי לך, אליבא דרבי יוסי בן כיפר, הסבור שלשון הטומאה נאמר במחזיר גרושתו — מאי, מהו דינה של צרת מחזיר גרושתו?

האם אע”ג דאמר רבי יוסי בן כיפר שלשון

אליבא דרבי יוסי בן כיפר — לא תיבעי לך!

כיון דאמר רבי יוסי בן כיפר: טומאה [”אשר לא הוטמאה”] במחזיר גרושתו הוא דכתיבא, ולא באשה המזנה תחת בעלה, ודאי הוא שצרתה היא כמותה, כמו כל צרת ערוה.

ואי משום דכתיב בה במחזיר גרושתו ”תועבה היא” — ו”היא” מיטוטא הוא, והיה מקום לומר ש”היא” בא ממעט צרה, שלא תקרא הצרה ”תועבה” ליבום כמותה.

לא זה בא הכתוב למעט.

אלא הוא בא למעט, שאין הבת הנולדת מאשה הזאת [שגירשה, והחזירה אחר שנטמאה על ידי הבעל השני], נפסלת לכהונה.

וכך אנו דורשים מ”היא”:

היא עצמה, נחשבת לבעלה הראשון ”תועבה”.

ואין בניה ממנו ”תועבין”, אלא הם כשרים לכהונה.

הא צרתה של מחזיר גרושתו, שלא התמעטה מהפסוק, היא תועבה ליבם, כמותה!

ולכן אין לנו בעיה לפי רבי יוסי בן כיפר, ופשוט לנו שצרת מחזיר גרושתו — דינה הוא כמחזיר גרושתו עצמה.

כי תיבעי לך — אליבא דרבנן.

כי אע”ג דאמר רבנן ש”טומאה” האמורה

אין זה יתכן. כי:

כיון דלדידיה, ליבם עצמו, חזיא, היא ראויה ליבום — מאי נפקא ליה מינה, מה זה נוגע לו אם היא כשירה או פסולה לעלמא, ומדוע אין הוא רשאי לייבם את הפסולה לעלמא, ולחלוץ לכשירה לעלמא?!

אלא לאו, מדובר במשנה ביבמה כשרה — שהיא כשרה ליה.

וביבמה פסולה — פסולה ליה! אך כשירה היא לעלמא.

ומאי ניהו? מי היא היבמה שבא התנא לחדש, שאם היא פסולה לו אין לו ליבמה, אלא יש לו ליבם את צרתה, ה"כשירה" לו?

שמא תאמר שמדובר במשנה בשתי יבמות שאחת היא עליו באיסור לאו, והשניה מותרת לו — מה חידוש יש בכך שמייבם את הכשירה לו, וחולץ לפסולה?

ובהכרח, שהמדובר הוא במשנה במחזיר גרושתו, שאחיו המת החזיר גרושתו משנישאת, ומת, ונפלה לפני היבם, והיא אסורה עליו לפי שהיתה אסורה על אחיו המת, ויש לה צרה, והיא מותרת להתייבם.

ויש בה חידוש, שאין צרתה נאסרת על אף שכתוב במחזיר גרושתו לשון טומאה, לפי שמיעט הכתוב "תועבה היא" — היא עצמה תועבה, ואין צרתה תועבה, והתיר לה הכתוב להתייבם!

ה"טומאה", במחזיר גרושתו הוא דכתיבא, בכל זאת אין צרתה נאסרת, היות ומיעט אותה רהמנא, באומרו "תועבה היא", ודרשינן: רק "היא" עצמה [מחזיר גרושתו] תועבה, ואין צרתה תועבה, אלא היא כשירה ליבום.

או דלמא הכי דרשינן:

רק היא עצמה תועבה — ואין בניה תועבין.

הא צרתה — תועבה כמותה!

אמר ליה רב ששת לרב יהודה: תניתוה, שנינו את פתרון הבעיה הזו במשנה [לקמן מד א.](5)

דתנן: מי שנפלו לפניו שתי יבמות מאח אחד, והיתה אחת מהיבמות "כשרה", ואחת "פסולה" [ויבואר לקמן הכשרות והפסלות].

הרי אם היה היבם חולץ — חולץ ל"פסולה".

ואם היה מייבם — מייבם ל"כשרה".

והוינן בה: מאי "כשרה", ומאי "פסולה"?

אילמא, יבמה "כשרה" — שהיא כשרה לעלמא, להנשא לכל אדם, גם לכהונה.

ואילו יבמה "פסולה" — שהיא פסולה לעלמא, כגון שהיא גרושה, שאינה ראויה לכהן, אך היבם עצמו אינו כהן, והיא כשירה לו.

5. לדעת תוס' ב"תניתוה", באנו לפשוט רק את הבעיה הראשונה, כי לפי האיכא דאמרי שלרבנן פשיטא כיון דאיתעקר איתעקר, אפשר להעמידה כרבנן, ואין לנו ראייה לרבי יוסי בן כיפר.

להתייבם אך היא חולצת, מתבאר שגדר "צרת ערוה" משמעותו היא, שלצרה של ערוה יש את דין הערוה, שהרי כאן לא נאמר פטור מיבום אלא איסור ליבום.

וקתני: ואם היה מייבם — מייבם לכשרה!

ומוכח מכאן שצרת מחזיר גרושתו מתייבמת.

ודחינן: לא מדובר במשנה במחזיר גרושתו.

אלא, לעולם מדובר ביבמה כשרה — שהיא כשרה לעלמא.

וביבמה פסולה — שהיא פסולה לעלמא, כגון גרושה, שפסולה לכהונה.

ואין ראייה ממשנה זו לדין צרת מחזיר גרושתו.

ודקאמרת: כיון דלדידיה חזיא — מאי נפקא ליה מינה?

תשובתך: משום דרב יוסף!

דאמר רב יוסף, כאן, במשנתנו זאת, שחייבים לייבם את הכשרה לעלמא ולחלוץ לפסולה לעלמא, שנה רבי את הכלל:

לא ישפוך אדם מי בורו, גם אם אינו צריך להם, ואחרים צריכים להם.⁶

ולכן אין לחלוץ לפסולה, כדי שלא תיפסל לכהן, שאסור בחלוצה.

תא שמע מברייתא, ששנינו בה: המחזיר גרושתו משנשאת — היא וצרתה חולצת.

והוינן בה: וכי גם היא וגם צרתה חולצות

סלקא דעתך! ? והרי אין חליצה אלא רק באחת היבמות!

אלא אימא: או היא או צרתה חולצת.

ומוכח שצרת מחזיר גרושתו חולצת!

ודחינן: וכי לאו תרוצי קמתרצת לה, שמתקנים את לשון הברייתא!

אם כן, תריין תתקן נמי הכי את לשון הברייתא:

היא, מחזיר גרושתו — חולצת.

צרתה — או חולצת או מתייבמת.

ועתה מביאה הגמרא את השאלה מה דינה של צרת מחזיר גרושתו, באופן אחר, ובשם של אמוראים אחרים:

אמר רבי חייא בר אבא, רבי יוחנן בעי:

המחזיר גרושתו משניסת — צרתה מהו?

אמר ליה רבי אמאי לרבי יוחנן: ותיבעי לך היא, מחזיר גרושתו גופה מה הוא דינה!

אמר ליה: היא גופה — לא קמיבעיא לי שאינה מתייבמת, משום דאמרין קל וחומר:

אם בבעל המת, שהיה מותר לה, לפני שגירשה ונישאת לאחר, היא אסורה עתה, לאחר שגירשה ונישאת לאחר.

ביבם, שהוא היה אסור לה לפני מות בעלה,

שמידת סדום, שכופים עליה, היא רק במקום שהדבר נוגע למעשה, אך כאן אין מדובר שהוא מונע מכהן מסויים מלשאת אותה לאשה, אלא שאם יודמן לאחר מכן כהן שיחפוץ בה הוא לא

6. כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים לו. וכופים אותו לחלוץ לפסולה, היות וכופים על "מידת סדום" [מאירי].

אך הפסקי רי"ד כתב שאין כופים אותו, לפי

משום אחי בעלה — לא כל שכן שתהיה אסורה בו, לאחר שנאסרה לאחיו המת בהיותו בחיים!

ולכן, כי קא מיבעיא לי: צרתה של מחזיר גרושתו — מאי דינה?

מי אלים קל וחומר "במותר לה אסורה, באסור לה לא כל שכן" [למידחי צרה מיבום. (7)]

או לא אלים הקל וחומר הזה לאסור את צרתה מלהתייבם.

ואילו רב נחמן בר יצחק מתני הכי את השאלה של רבי יוחנן:

אמר רבי חייא בר אבא, בעי רבי יוחנן: המחזיר גרושתו משניסת, היא עצמה — מהו להתייבם?

אמר ליה רב אמי לרבי חייא בר אבא: ותיבעי לך גם צרתה אם היא מתייבמת!

אמר ליה: צרתה לא קמיבעיא לי, דפשיטא שהיא מתייבמת, היות ולא אלים קל וחומר של מחזיר גרושתו, למידחי צרה של מחזיר גרושתו מייבום.

אלא כי קמיבעיא לי — היא גופה, מאי דינה?

מי אלים קל וחומר אפילו במקום מצוה, והיא אסורה לייבום.

או דילמא לא אלים קל וחומר למונעה ממצות יבום?

אמר ליה רבי אמי, ופשט לו את הבעיה לפי יב-א שתי הלשונות:

תניתוה, שנינו דין זה לקמן במשנה [מד א]:

היתה אחת היבמות כשרה, ואחת היבמות פסולה,

אם היה חולין — חולין לפסולה,

ואם היה מייבם — מייבם לכשרה.

והוינן בה: מאי "יבמה כשרה", ומאי "יבמה פסולה"?

אילימא שהיבמה ה"כשרה" — היא כשרה לעלמא, שראויה היא להנשא לכל אדם.

והיבמה ה"פסולה" — היא פסולה לעלמא, שאינה ראויה להנשא לכל אדם, וכגון גרושה, שהיא פסולה להנשא לכהן.

אך היבם עצמו אינו כהן, ואין הפסול של גרושה לכהן נוגע לו.

אם כן, כיון דלדידיה, ליבם הזה, חזיא, ראויה היא לו, בין לייבם ובין לחלוץ — מאי נפקא ליה מינה, מה זה נוגע לו איזו עליו לייבם, ואיזו עליו לחלוץ?!

יוכל לקחתה, ובכזה מקרה אין כופין על מידת סדום.

7. השאלה "מי אלים קל וחומר למידחי צרה או לא" צריכה ביאור. שהרי כל דין צרת ערוה נלמד מ"לצרור", האמור באחות אשה, שהיא ערוה,

ומה יש מקום להסתפק אם יש בכוחו של הקל וחומר לאסור צרתה של מחזיר גרושתו ליבום? [עיין בקובץ הערות ד יא, ובאחייעזר ח"א סימן א' אות ט"ו, ובשו"ת משנת אהרן ס"ד ב].

ויתכן שהשאלה היא עד כמה חזק הוא הקל וחומר, לתת את דין הטומאה האמור בבעל, אף